

Revisionsutskottet

Statens revisionsverks berättelse till riksdagen om tillsynen över valfinansieringen vid riksdagsvalet 2019

INLEDNING

Remiss

Statens revisionsverks berättelse till riksdagen om tillsynen över valfinansieringen vid riksdagsvalet 2019 (B 19/2019 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för betänkande

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande redovisningsrevisor Pontus Londen, Statens revisionsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Statens revisionsverks tillsynsuppgift

Enligt valfinansieringslagen ska Statens revisionsverk övervaka att skyldigheten att redovisa valfinansieringen fullgörs. I praktiken övervakar revisionsverket det som nämns i 5–8 § i den lagen. Revisionsverkets uppgifter inbegriper inte tillsyn över att övriga bestämmelser i lagen följs. Exempelvis hör inte begränsningar i fråga om kandidaters valfinansiering enligt 4 § till det område som verket ska övervaka. I fråga om dem gäller politiskt ansvar. Vid beredningen av valfinansieringslagen var målet att nå balans mellan en tillräcklig reglering, å ena sidan, och de kostnader och olägenheter som regleringen medför å den andra. Syftet med lagen är att öka öppenheten kring valfinansieringen och informationen om kandidaternas eventuella bindningar och att begränsa en ökning av kostnaderna för kandidaternas valkampanjer.

Enligt valfinansieringslagen är det den som är skyldig att lämna redovisning som svarar för redovisningens innehåll. Vid riksdagsvalet 2019 var 277 personer (riksdagsledamöter och ersättare) skyldiga att redovisa sin valfinansiering. Samtliga redovisningsskyldiga lämnade in redovisning av valfinansieringen. Utifrån redovisningarna använde de redovisningsskyldiga totalt 9 631 394 euro för valkampanjer. Vid riksdagsvalet 2015 var totalkostnaderna för kampanjen 9 706 587 euro, och 2011 var de 8 459 448 euro.

Betänkande ReUB 1/2020 rd

Den dyraste kampanjen kostade 115 547 euro och den billigaste 308 euro. De genomsnittliga kampanjkostnaderna var 34 770 euro. De genomsnittliga kostnaderna minskade något (med 785 euro) jämfört med det föregående valet. Utskottet kommer också framöver att följa situationen.

De redovisningsskyldiga uppgav att de fått externa bidrag för sin kampanj till ett belopp av sammanlagt 6 076 527 euro, dvs. 62 procent av den totala finansieringen. I det föregående valet var andelen externa bidrag 56 procent och i valet 2011 var den 57 procent. Revisionsverket konstaterar att kandidaterna också tog emot bidrag från givare från vilka det enligt 4 § i valfinansieringslagen inte är tillåtet att ta emot bidrag. De fall som uppdagades vid tillsynen överskred inte tröskelbeloppet på 1 500 euro för separat redovisning av bidraget och bidragsgivaren. Kandidaterna hade också tagit emot bidrag från en och samma givare till ett belopp som överskred det lagstadgade beloppet på 6 000 euro.

Det lämnades in sammanlagt 1 172 förhandsredovisningar av kampanjkostnaderna och kampanjfinansieringen i enlighet med 11 § i lagen om kandidaters valfinansiering. Med andra ord lämnade 48 procent av alla kandidater in en förhandsredovisning. Det var en minskning jämfört med det föregående riksdagsvalet, då cirka 56 procent av alla kandidaterna lämnade in en förhandsredovisning. Det fanns mer än 300 fler kandidater i riksdagsvalet 2019 än i det föregående valet. Av förhandsredovisningarna lämnades 99 procent in på elektronisk väg. Siffran var 96 procent vid det föregående riksdagsvalet.

För att kontrollera att redovisningarna av valfinansieringen var riktiga begärde revisionsverket att alla redovisningsskyldiga skulle lämna in kontoutdrag från de bankkonton som använts i valkampanjen. På så sätt ville revisionsverket särskilt försäkra sig om att betalningarna från utomstående hade antecknats korrekt i redovisningarna. Alla redovisningsskyldiga utom en lämnade in den dokumentation som revisionsverket hade begärt. Dessutom bad revisionsverket 92 redovisningsskyldiga komplettera eller korrigera sina redovisningar. Korrigeringarna gällde främst preciseringar av de redovisade finansieringsuppgifterna.

De uppgifter som åtminstone ska redovisas om valfinansieringen för riksdagsvalet anges i 6 § i lagen om kandidaters valfinansiering. Om en kandidat, kandidatens stödgrupp eller någon annan sammanslutning som uteslutande arbetar för att stödja kandidaten har tagit upp lån för att täcka kostnaderna för valkampanjen vid riksdagsval, ska den redovisningsskyldige lämna uppgift till Statens revisionsverk om det återstående lånebeloppet och om bidrag till ett värde av minst 1 500 euro som erhållits i syfte att betala lånet (efterhandsredovisning). 33 kandidater blev skyldiga att lämna in efterhandsredovisning.

Revisionsverket konstaterar att verket utifrån behandlingen av redovisningarna, de erhållna utredningarna och kompletteringarna inte har tagit del av omständigheter som skulle ge verket anledning att ifrågasätta riktigheten av de inlämnade redovisningarna.

Utredning av behovet att ändra lagstiftningen

Valfinansieringslagen och partilagen reviderades 2015 (RP 73/2015 rd — GrUB 9/2015 rd). Revideringen innefattade också de utvecklingsbehov som revisionsutskottet hade lagt fram i ett betänkande (ReUB 9/2013 rd). Efter det har revisionsutskottet i sina betänkanden behandlat olägen-

Betänkande ReUB 1/2020 rd

heterna i anslutning till kandidataavgifterna och riksdagsledamotsavgifterna samt de ökande kostnaderna för valkampanjerna (ReUB 1/2016 rd och ReUB 1/2018 rd). Utskottet konstaterade 2016 följande ”Enligt utskottets mening finns det skäl att ta oron över de ökande kampanjkostnaderna på allvar, likaså de resulterande negativa konsekvenserna exempelvis för möjligheterna att ställa upp som kandidat. Utskottet menar att det vore värt att undersöka förslaget om ett fungerande tak för kampanjkostnader som skulle jämna ut skillnaderna mellan kandidaternas finansiering.” Utskottet tog upp frågan på nytt 2018 i samband med behandlingen av tillsynen över valfinansieringen vid kommunalvalet. Utskottet föreslog då att regeringen utreder frågan.

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Marins regering har statsrådet nu tillsatt en parlamentarisk arbetsgrupp som ska utreda behoven av att utveckla vallagen, partilagen och valfinansieringslagen samt eventuellt lagstiftningen om annan politisk verksamhet. Arbetsgruppens mandattid är 20.2.2020—31.5.2021. Enligt uppdraget ska arbetsgruppen ägna särskild uppmärksamhet åt de skrivningar om saken som ingår i regeringsprogrammet. Det handlar bland annat om bestämmelserna och förfarandena om redovisningen av val- och partifinansieringen och att se till att redovisningarna ger en korrekt bild av sådan utomstående finansiering som eventuellt innebär bindningar. Enligt regeringsprogrammet ska parti- och valfinansieringens öppenhet och transparens ökas genom att stärka Statens revisionsverks rätt att övervaka kandidaternas redovisningar av valfinansieringen och att få uppgifter från tredje parter för detta ändamål. Arbetsgruppen ska också utreda hur väljarnas möjligheter att redan före valet få preliminära uppgifter om valfinansieringen kan ökas och hur upprättandet av kampanjkonton kan underlättas. Arbetsgruppen ska beakta förslagen i riksdagens revisionsutskotts betänkande (ReUB 1/2018 rd) om kandidatavgifternas roll i val- och partifinansieringen och om kampanjtaket.

Utskottet inväntar arbetsgruppens förslag till lösningar och de författningsändringar dessa kräver och återkommer till saken vid behandlingen av revisionsverkets berättelser om tillsynen över val- och partifinansieringen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 19/2019 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors 5.3.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Outi Alanko-Kahiluoto gröna

Betänkande ReUB 1/2020 rd

vice ordförande Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Marko Kilpi saml
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Veijo Niemi saf
medlem Johanna Ojala-Niemelä sd
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Pia Viitanen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Nora Grönholm
utskottsråd Heidi Silvennoinen.